

spreek!

Over geloof, kerk en samenleving

60 JAAR BISDOM GRONINGEN-LEEWARDEN

schaapsound

Schaapsound is de leverancier voor spraak- en muziekinstallaties, liturgieprojectie en HD KerkTV

Sint-Antonius van Paduakerk Loosbroek

Zwolle - Ridderkerk - Roermond www.schaapsound.nl

VAN MARLE | Hypotheken & Verzekeringen
VANMARLEADVIES.NL

- Particulieren
- Ondernemers
- Vrije Beroepen
- Expats
- Financiering Vastgoed
- Buitenland Hypotheken

Bocht Oosterdiep 1 | 9641 JH Veendam
 T (0598) 634 642

PRIESTER OF DIAKEN WORDEN VANUIT JE BEROEP!

Priester- en diakenopleiding Bovendonk

Informatie over deze deeltijdopleiding:
 T 0165 504277
 E info@pdob.nl
 I www.pdob.nl

Hofstraat 8 - 4741 AK Hoeven

Uw gift is welkom op IBAN
 NL 93 ING B 0002 5806 80
 t.n.v. Stichting PDOB te Breda

Algemeen Nut
 Begrijpende Levenswijze
ANBI

pb
 bovendonk
 priester- en diakenopleiding

DENK JE EROVER PRIESTER TE WORDEN?

Kijk eens op www.tiltenberg.org of kom langs op De Tiltenberg!

Grootseminarie St. Willibrord
 Zilkerduinweg 375
 2114 AM Vogelenzang
 tel. 0252 345 345
www.tiltenberg.org

Wilt u de priesteropleiding steunen?
 Uw gift is zeer welkom op rek.nr.
 NL64 INGB 000 000 5464
 t.n.v. Het Grootseminarie

60 jaar bisdom Groningen-Leeuwarden

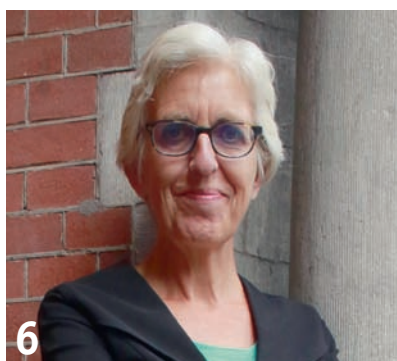
Hoofdredacteur
Sipke Draisma

Op de voorzijde van Spreek! prijkt dit keer een foto met twee bisschoppen van het bisdom Groningen-Leeuwarden. We zien Mgr. De Korte op de bisschopszetel zitten terwijl zijn voorganger Mgr. Eijk rechts toekijkt. Twee bisschoppen op één foto is bijzonder want toen Mgr. Eijk de zetel in 1999 in bezit nam was zijn voorganger Mgr. Möller reeds overleden.

In deze Spreek! kijken we terug op 60 jaar bisdom Groningen-Leeuwarden, dat in 1956 heropgericht werd. Dat doen we terwijl we in afwachting zijn van een nieuwe bisschop. Wat heeft Rome voor ons in petto? Elke bisschop drukt weer zijn eigen stempel op een bisdom maar, zo lezen we op diverse plaatsen in deze Spreek!, heeft een bisdom zelf ook een eigen geur en kleur.

In elk geval zullen we over enig tijd vast weer een foto kunnen maken van een nieuwe bisschop op de bisschopszetel terwijl de voorganger Mgr. De Korte toekijkt. Het zal de vijfde bisschop worden van een bisdom dat bij zijn oprichting al een verrassing bleek en altijd verrassend is gebleven.

Inhoud

4 Mensen

6 Vera Bouwman
Een echte regelneef

7 Marius Kuipers en Arjen Jellema
Wereldkerk moet ook plaatselijk zijn

10 Agaath Erich
Laat jezelf weer zien

12 Foto's 60 jaar bisdom

14 Bijbelrubriek
Eer en oneer

16 Vijf perscheffs blikken terug

18 Zestig jaar jong
Bisdom Groningen-Leeuwarden

20 Bisdomjongeren
Blijf vooral jongeren aanspreken

Op 3 september 2016 overleed **J. (Jan) Bootsma O.Carm** in Eelde-Paterswolde. Jan Bootsma werd geboren op 15 december 1935 te Roodhuis en op 10 juli 1965 tot priester gewijd. Vanaf april 1975 was hij tien jaar pastoor in de parochies van Oude en Nieuwe Pekela. In 1985 werd hij pastoor van Sappemeer en twee jaar later tevens van Hoogezand. Hij was vele jaren deken van het dekenaat Oost-Groningen. Daarnaast was hij waarnemend pastoor in diverse parochies in datzelfde dekenaat. Pater Bootsma ging in december 2000 met emeritaat. Zijn uitvaart was op 8 september in Zenderen.

Drs. S. (Saskia) van Lier (38) is het nieuwe lid van de Diocesane Commissie voor Kerkinrichting en Kerkelijk Kunstbezit (kortweg: DCKKK, of Kunstcommissie van het bisdom). Zij is docent aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en studeerde Klassieke Talen en Godsdienstwetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Mevrouw van Lier woont in Groningen en is geboren op Ameland.

Annebel

Loes

Twee stagiaires/studentes uit Groningen inventariseren momenteel digitaal het kerkelijk kunstbezit in het bisdom in afstemming met dr. Bert Nijboer van de Diocesane Kunstcommissie, drs. Marco Blokhuis van het Museum Catharijneconvent, de secretaris-kanselier en de parochiebesturen. Het zijn **L.M. (Loes) Vleems (19)**, studente kunstgeschiedenis en **A.S. (Annebel) Hofmans (21)**, studente religiewetenschappen.

RUIM 5000 EURO VOOR COLLECTE AMELAND

Op initiatief van het bisdom Groningen-Leeuwarden werd onlangs in de parochies gecollecteerd voor de St. Clemenskerk op Ameland. Deze kerk is in februari 2013 door brand verwoest en de herbouw is momenteel in volle gang.

Omdat het voor ons onmogelijk is alle parochies persoonlijk te bedanken, willen wij het graag via deze weg doen. Er is inmiddels een geweldig bedrag van in totaal ruim € 5.000,- binnengekomen, waarvoor heel hartelijk dank! De giften uit de parochies zullen worden gebruikt voor een nieuwe altaartafel en ambo (lezenaar) om zo uit te drukken dat in Woord en Sacrament de Amelandse geloofsgemeenschap verbonden is met alle katholieken uit het bisdom Groningen-Leeuwarden. Wij hopen dat in het voorjaar van 2017 de kerk weer helemaal klaar is en hopen u dan als gast te mogen begroeten. Namens het bestuur en pastores van de St. Clemensparochie: Jacqueline van der Geest-Metz, secretaris.

JUBILARISSEN

spreek!

Op zaterdagavond 3 september 2016 werd in de H. Willibrorduskerk te Coevorden de Eucharistie uit dankbaarheid gevierd voor twee jubilarissen. Voormalig pastoor pater Gerard Lukassen vierde zijn zestigjarig priesterfeest. Zijn wijding was indertijd op het feest van Onze Lieve Vrouwe van de berg Karmel op 16 juli 1956.

Voormalig pastoraal werkster zuster Annet Schoon vierde dat ze zestig jaar geleden haar eeuwige professie aflegde op het Hoogfeest van Sint Jozef op 19 maart 1956.

Op de foto zijn in de sacristie beide jubilarissen te zien samen met de misdienaren, acolieten, lectoren, diaken Frans Wielens en pastor Tjitze Tjepkema. "

CURSUS LITURGIE 2016-2017

In het seizoen 2015-2016 heeft de Diocesane Werkgroep voor Liturgie de basiscursus 'Kerkelijk jaar en liturgie' aangeboden. In het najaar van 2016 start de werkgroep met een vervolg op deze cursus. De viering van de Eucharistie zal het venster zijn waardoor we naar de liturgie gaan kijken.

Aan de orde komen de rol van de H. Schrift, de kerk als gebouw en mystiek lichaam, liturgie en muziek, de geloofsbelijdenis en andere liturgische vieringen.

De avonden worden in Drachten en Assen gegeven. Eerdere deelname aan de basiscursus is géén vereiste. De deelnamekosten bedragen € 25,-. Voor méér informatie en een folder kunt u contact opnemen met pastoor Victor Maagd, 0527 – 61 20 61 of pastoormaaagd@gmail.com.

Deelnemers kunnen zich uiterlijk 10 november 2016 opgeven bij Lisette Winter, tel: 050-4065888, email: l.winter@bisdomgl.nl

IK BEN EEN ECHE REGELNEEF

Dertig jaar geleden woonde Vera Klein (1959) in het Franse Lourdes. Toen Mgr. Bernard Möller daar eens op bedevaart was, hoorde hij dat ze het voornemen had terug te keren naar Nederland. De toenmalige bisschop van Groningen vroeg haar of ze geïnteresseerd was in een functie op het bisdomkantoor. Op 1 oktober jl. was ze 30 jaar in dienst van het bisdom.

Tekst: Sipke Draisma

Vera Bouwman: 'Ze zochten een schaaap met 5 poten en in feite was ik een manusje van alles. Pas later is mijn functie officieel omschreven als 'secretaresse van de bisschop'. We werkten indertijd op twee locaties in Groningen, op de Ossenmarkt en de Marktstraat. Ik heb indertijd heel wat op en neer gelopen. Onder Mgr. Eijk is het bisschopshuis verhuisd naar de Ubbo Emmiusingel en werden alle diensten in één pand ondergebracht, evenals het Diocesaan Pastoraal Centrum dat in Assen was gevestigd.'

Orthodox

'Destijds stond de familie Klein bekend als een orthodoxe familie dus werd ik met argusogen bekeken toen ik hier binnenkwam. Ik was toen zelf nog redelijk naïef in het beeld dat ik van werkers in de kerk had. Ik dacht dat het louter voorbeeldige mensen waren en herinner me dat ik verbaasd was dat ook mensen die in de kerk werken niets menselijks vreemd is, gewijd of niet.'

'De organisatie van het bisdom was destijds anders. Er waren 11 dekenaten die later teruggebracht zijn tot 5 en er waren nog meer dan 100 parochies. Ook waren er veel meer priesters dan pastoraal werkers. De sfeer op bisdomhuis en in het bisdom was altijd erg open en is dat nog steeds. Doordat

ik elke werkdag met de bisschop praat leer je elkaar beter kennen en bouw je een band op. Maar of ik daarmee invloed heb op een bisschop? Het zit in mijn karakter om vrijuit te spreken en ik heb de indruk dat de bisschoppen dat op prijs stelden.

Gemêleerd

'Drie bisschoppen heb ik meegemaakt: Mgr. Möller, Mgr. Eijk en Mgr. De Korte. Ik kan ze niet met elkaar vergelijken. Het waren alle drie verschillende bisschoppen. Elke bisschop legt door zijn karakter andere accenten als het gaat om de sfeer op het bisschopshuis. We hebben het imago een modern bisdom te zijn maar zijn in feite heel gemêleerd. We hebben in ons bisdom progressieve en conservatieve gelovigen maar de grootste groep zit daar ergens tussenin.'

'Het bisdom heeft ook een regelende functie. Ik heb als secretaresse van de bisschop bijvoorbeeld te maken met huwelijksdispensaties. Dan komt het voor dat mensen de regels niet goed snappen en dan is het mijn taak dat uit te leggen. In de meeste gevallen lukt dat goed maar soms is er geen begrip voor. Ik ben toch wel een beetje een regelneef en vind het leuk om dingen te organiseren. Zoals wat er straks komt kijken bij de komst van een nieuwe bisschop. Persoonlijk

hoop ik op een nieuwe bisschop die makkelijk in de communicatie is, laagdrempelig en humor heeft. Voor het bisdom hoop ik vooral op iemand die mensen samenbindt.'

Notabelen

'De rol van de kerk en bisschop is in de loop van de jaren dat ik hier werk minder groot geworden. Ik vind het wel goed dat het niet meer is zoals 50 jaar geleden toen een bisschop nog als een heilige werd gezien. De notaris, dokter en pastoor waren toen notabelen die het voor het zeggen hadden en altijd in alles gelijk hadden. Ik vind het niet erg dat dat niet meer zo is.'

'De belangrijkste taak van de kerk is volgens mij om een sociaal gezicht te tonen in de samenleving. Ik maak me zorgen over de toename van het individualisme en het zakelijker en oppervlakkiger worden van de contacten tussen mensen. Christelijke kernwaarden als verdraagzaamheid, zachtmoedigheid, barmhartigheid zijn daarom van belang. De kerk kan in het maatschappelijk debat een belangrijke rol spelen door deze waarden telkens weer onder de aandacht te brengen. Dat is de kerk aan haar traditie verplicht.'

Marius Kuipers

Arjen Jellema

EEN WERELDKERK MOET OOK PLAATSELIJK ZIJN

Een slordige 50 jaar zit er tussen hun beider wijdingen. Marius Kuipers ontving die in juli 1965 en Arjen Jellema in februari 2015. Wanneer we met beiden praten over 60 jaar bisdom Groningen-Leeuwarden is de conclusie dat de overeenkomsten tussen beide priesters groter zijn dan de verschillen.

Tekst: Ilona Lesscher

Het bisdom Groningen – Leeuwarden bestond 10 jaar toen pastoor Kuipers werd gewijd en 28 jaar op het moment dat hij vanuit de tropen werkzaam werd in Drachten. 'Ik heb nog een beetje van het rijke Roomse leven meegemaakt. Toen ik weer in Nederland kwam, viel mij vooral de verzakelijking van de kerk op', zegt Kuipers.

Die ontwikkeling heeft zich in de jaren daarna versterkt doorgezet. De gang van zaken in het bisdom Groningen – Leeuwarden is daarin niet uniek. Het teruglopen van het aantal parochianen en daarmee annex die van de kerkbijdrage vraagt een ander financieel beleid. Dat wordt versterkt door dat door de economische crisis, inkomsten uit vermogen opdrogen. 'Die ontwikkelingen maken dat bisschoppen managers van hun bisdom worden. En pastoors en pastorale werkers functionarissen', zegt pastoor Kuipers.

Tijd voor persoonlijk pastoraat

Jammer, vindt pastoor Kuipers die geniet van zijn emeritaat. 'Zoals de zaken nu gaan kun je het herderschap wel vergeten.' Pastor Jellema beaamt dat pastoors tegenwoordig meer zakelijke beslommeringen hebben dan hun collega's van vroeger. En ook dat het wel eens wringt met de beschikbare tijd en ruimte voor het persoonlijk pastoraat. 'Huisbezoek zonder reden lukt bijna niet, terwijl dat vaak wel de mooiste ontmoetingen zijn.'

Maar hoeveel tijd je hebt voor het herderschap heeft ook te maken met hoe je werkzaamheden organiseert, de keuzes die je maakt en hoeveel je aankunt. 'Dat is voor niemand gelijk', geeft pastor Jellema aan. Bovendien zijn de behoeften van gelovigen van nu anders dan die van een halve eeuw geleden.

Geloof verschillend beleven

Het dilemma waarmee de Katholieke Kerk worstelt is hoe je als wereldkerk een beetje plaatselijk blijft. 'In de verschillende culturele gebieden van de wereld beleven gelovigen hun geloof anders. De grootste uitdaging voor de Katholieke Kerk is daar ruimte in te bieden', vullen pastoor Kuipers en pastor Jellema elkaar aan.

Dat doe je in hun beleving niet met ge- en verboden, maar door uit te leggen waarin de zorg van de kerk zit bijvoorbeeld als het gaat om een onderwerp als euthanasie. 'Mensen willen van de kerk een antwoord op maatschappelijke kwesties. Als pastoor kun je niet zeggen hoe iemand moet handelen. Je kunt alleen argumenten aandragen waar mensen over kunnen nadenken en die hen kunnen helpen in hun afweging', zegt pastoor Kuipers.

Collega Jellema vult aan: 'Er zit grote spanning tussen de leer van de kerk en het reilen en zeilen in onze maatschappij. Als gelovige hoef je het ook niet met alles eens te zijn wat de kerk zegt. Waar het in essentie om gaat is een goed gevormd geweten.'

En dan nog kunnen gelovigen blijven worstelen met kwesties.

Pastoor Kuipers noemt zijn eigen worsteling met het algemeen priesterschap van gelovigen, dat ervan uitgaat dat alle gelovigen gelijk zijn. De apostelen Petrus en Paulus schrijven daarover in hun brieven. 'In onze kerk is alles geclericaliseerd. Als priester moet je wel leidinggeven, maar het gaat daarbij binnen onze kerk teveel om macht', vindt pastoor Kuipers. Hij hecht veel waarde aan respect en harmonie.

Frisse wind van dienstbaarheid

Beide pastores zijn blij met paus Franciscus die een frisse wind laat waaien door de Katholieke Kerk en nieuwe inhoud geeft aan woorden als dienstbaarheid en bruggen bouwen. Zorg over het voortbestaan van de Katholieke Kerk hebben beide pastoors niet.

Kuipers: 'Er zijn eerder tijden geweest dat niemand een cent gaf om de kerk. Een kerkgemeenschap verandert met de tijd. Dat heeft te maken met de sfeer van de tijd waarom moeilijk invloed is uit te oefenen'. Pastor Jellema: 'Gelovig mag je daarop aanvullen, dat de Heilige Geest de kerk blijft leiden.'

LAAT JEZELF WEER ZIEN

Pastor Erich werd in 1958 geboren in Leeuwarden in een 'katholiek nest'. De familie behoorde bij de Franciskuskerk. Zij woonde tot haar 33ste jaar in Leeuwarden en begon haar loopbaan in het onderwijs op de St. Thomasschool. De werkeloosheid was groot in het onderwijs, daarom ging zij aan de slag in het bedrijfsleven. Na de interkerkelijke MO-A en MO-B studie theologie in Leeuwarden en de afronding in Utrecht begon pastor Erich 15 oktober 1991 als pastoraal werkster in Weiteveen. Daar werkte zij zeven jaar. Nu is ze sinds 18 jaar werkzaam in Roden. Haar 25 jarig jubileum vierde zij afgelopen 23 oktober.

Tekst: Agda Wachter

Erich: 'Ik was werkzaam als vrijwilliger in de St. Franciskuskerk en begon daarom met de studie omdat ik meer van het geloof wilde weten. Omdat er geen rolmodellen voor vrouwen waren kwam het niet in mij op dat ik ook pastoraal werkster kon worden. Pas tijdens de studie zei de moeder van de huidige vicaris Bultsma, die een jaar onder mij studeerde, ga eens in gesprek met vicaris Grasveld. Je kunt wel in de kerk werken. Zo is het begonnen. Ik heb veel aan vicaris Grasveld te danken gehad.'

Spannend

'In Weiteveen was ik de eerste pastoraal werkster en dacht daarvoor altijd te blijven want ik voelde mij er bijzonder welkom. Het was vooral spannend. Hoe zou dat gaan? Zou ik kunnen omgaan met alle verwachtingen van de kerk en wat mensen belangrijk vonden, de vieringen en alle huisbezoek. Het was arbeidsintensief, er ontstonden hele fijne contacten en ik heb er veel geleerd. Naast mijn werk, rondde ik mijn doctoraal studie af over de sociale ontwikkelingsgeschiedenis van katholiek Weiteveen.'

De grote verandering voor haar persoonlijk was de verhuizing van Weiteveen naar Roden.

De starttijd van pastor Erich was bloeitijd van de pastoraal werker. Er waren veel meer mensen werkzaam in de kerk. Dat kan nu niet meer. De maatschappij is veranderd en heeft veel mensen doen vertrekken uit de kerken.

Loslaten

Agaath Erich: 'Er zijn twee verschillende bewegingen waarneembaar. De laatste tien jaar is de kerk weer meer een priesterkerk geworden. In mijn begintijd was dat formeel gezien ook wel zo maar er was meer lokale ruimte. Iedereen dacht dat die ruimte zou blijven en dat is niet gebeurd. In de begintijd was ik niet zo bezig met de priesterkerk en de kerkelijke regels. Gaandeweg kwam het nadenken daarover en de conclusie nu is dat zij mij niet belemmeren.'

'Ten tweede de rol van de actieve vrijwilliger. Stond de vrijwilliger eerst ten dienste van de pastoor, nu willen vrijwilligers zelf de kerk overeind houden en nemen daar hun verantwoordelijkheid. Die ruimte probeer je als pastor natuurlijk ook te

bieden. Ik heb dat heel sterk ervaren in de tijd dat ik een burn-out had. De geloofsgemeenschap draaide door. Dat helpt in het loslaten van taken en het vertrouwen dat het goed gaat, daar kun je in mee bewegen.'

Parochiefusies

'We leven in een spannende tijd door de fusiegolf in het bisdom, met de wens in de gefuseerde parochie nieuwe initiatieven te ontplooiën. Dat wordt vaak ook geïnitieerd door vrijwilligers. De hoop is dat de parochiegemeenschap als kerk zichzelf weer in de maatschappij durft te laten zien, in wat wij te bieden hebben vanuit onze rijke geloofstraditie. We willen vitaal blijven en mensen van buiten welkom heten. Er zit tenslotte veel in ons rugzakje als maatschappelijk instrument. Wij kunnen mensen in de 'harde' en individualistische samenleving mogelijk wat moreel houvast en saamhorigheid bieden, door inspiratie, reflectie en een horizontale en verticale verbinding.

We staan op een kruispunt van wegen. De kerk kan alle kanten op. Welke afslag wordt het?'

Carl Grasveld, vicaris-generaal 1969-1999

Bisschopswijding Mgr. Möller, 28 juni 1969

Mgr. Nierman, 1961

60 JAAR BISDOM GRONINGEN-LEEUVARDEN

Mgr. De Korte, 2012

Mgr. De Korte in Rome, 2012

Mgr. Möller, 1995

Diocesaan administrator Peter Wellen (l.) en algemeen gedelegeerde Arjen Bultsma, 2016

Oude bisschopshuis aan de Markstraat in Groningen

Bisdomstaf, 2006

Bisschopswijding Mgr. Eijk, 6 november 1999

Nieuwe bisdomhuis Ubbo Emmiusingel 79 Groningen

EER EN ONEER

Tekst: Piet van der Schoof

Met grote stappen haast de pastor zich naar de preekstoel. In beide handen draagt hij een forse, ronde kei. In zijn preek gaat het dan ook om steniging.

Onwillekeurig denk ik aan de arme Iraanse vrouw die enkele jaren geleden geëxecuteerd werd omdat zij overspel gepleegd zou hebben. Zij was tot aan haar nek begraven zodat haar beulen hun gang konden gaan. De wereld gruwde ervan. Gebeurde zoiets wreeds ook in Jezus' tijd?

De pastor gaat in op een lezing van Johannes. 'Deze evangelist schrijft dat Farizeeën en Schriftgeleerden een vrouw bij Jezus brengen. Zij zou overspel hebben gepleegd. "Wat dunkt u, Meester; wat moet er met haar gebeuren? In de Bijbel staat dat zij moet worden gestenigd." Jezus bukt zich en schrijft iets in het zand. De belagers van de vrouw dringen verder aan: wat moet er gebeuren? Als Jezus de vrouw niet wil straffen, laat Hij zien dat Hij het niet zo nauw neemt met de Bijbelse voorschriften. Als Hij de vindt dat de vrouw de doodstraf verdient, dan ondergraaft Hij zijn reputatie als barmhartige leraar. Er is dus een valstrik voor hem opgezet. Maar Jezus antwoordt: "Wie zonder zonden is, die moet de eerste steen maar werpen". Dat is voor de aanklagers een brug te ver', aldus de priester. 'Met veel tegenzin laten zij de zware keien uit hun handen glijden en

druipen af. Jezus zegt tegen de vrouw dat ook Hij haar niet veroordeelt en vraagt haar om niet meer te zondigen.'

Getuigen

Johannes laat bij het beschrijven van dit drama belangrijke omstandigheden onbelicht. Dat kan ook moeilijk anders, want hij moet kort en bondig tewerk gaan. Opvallend is dat de vereiste twee getuigen ontbreken die de vrouw op heterdaad hebben betrapt. Ook is er de minnaar niet bij, terwijl dat toch een voorwaarde voor een goede rechtsgang is. En hoe zit het met die keien? Johannes schrijft helemaal niet dat de beschuldigers stenen meegenomen hebben. De Farizeeën en Schriftgeleerden stellen alleen dat volgens de Bijbel overspelige mensen gestenigd worden.

Eer en oneer

Bij die Bijbelse straf voor overspel gaat het echter alleen om theorie, om een strenge aansporing. Er is geen praktijkgeval uit de lange periode van het Oude Testament bekend waarbij een overspelige vrouw door steniging om het leven komt. De wijzen van Israël koesteren namelijk een diepe weerzin tegen de doodstraf en lijfstraffen. In Jezus' tijd worden

overspelige mensen evenmin gestenigd en daar streven de Farizeeën en Schriftgeleerden ook in dit geval niet naar. Zij willen zoveel mogelijk schade toe te brengen aan Jezus' reputatie.

In de cultuur van Israël nemen eer en oneer een belangrijke plaats in, net als in de andere landen van het Middellandse Zeegebied. Je goede naam verliezen behoort tot dan ook de ergste dingen die iemand kunnen overkomen. Zij willen Jezus neerzetten als een waardeloze leraar, maar zij slagen niet in hun opzet. Jezus stelt immers ook nu liefde boven recht.

Ook uit deze preek blijkt dat christenen nogal eens een veel te negatief beeld schetsen van het Jodendom uit Jezus' tijd. Hun benadering heeft dan iets weg van de opvatting die een theoloog eens verwoordde: Israël was een land zonder liefde en daarom was de komst van Jezus hoogst noodzakelijk. Maar iedereen die Israël uit Jezus' tijd bestudeert, weet dat het niet om een land zonder liefde gaat. Aan ons christenen de taak om eens wat barmhartiger over het Jodendom te oordelen.

VIJF PERSCHEFS

Theo Paping (1932)

*Redacteur Bisdomblad 1973-1997
onder Mgr. Möller.*

Het is voor mij belangrijk geweest dat het Bisdomblad een uitgave was VOOR het bisdom en niet VAN het bisdom. We konden dus kritische artikelen schrijven, uiteraard met een opbouwend doel.

Mijn eigen bijdrage bestond onder meer uit het citeren uit parochie bladen, waarvan ik dacht dat het ook interessant kon zijn voor andere parochies, zoals een avond n een parochie over euthanasie, onder leiding van een huisarts en ziekenhuispastor.

Wat ik ook belangrijk vond was de door mij verzorgde rubriek OVER GELOVEN GESPROKEN.... een catechetische rubriek (mijn vak) over bijbel, kerk, sacramenten, in eigentijdse taal. Er waren (oud) parochianen die zeiden dat ze dat het eerst lezen...

Volgens mij zou het blad in de toekomst nog meer kunnen dienen om parochies te ondersteunen in gemeenschapsopbouw. Parochies zijn meestal kleine eenheden met een beperkt kader, vol goede wil. Ze zouden op die manier veel van elkaar kunnen leren!

Ton Kuis (1938)

*Hoofredacteur van het Bisdomblad
1994-2004 onder Mgr. Möller en
Mgr. Eijk*

Ik begon onder Mgr. Möller daarna onder Mgr. Eijk. Diens benoeming in juli 1999 leidde tot grote commotie. Ton van Schaik publiceerde een aantal artikelen in Hervormd Nederland waarbij hij gebruik maakte van collegedictaten van de nieuwe bisschop. Met name homoseksualiteit en Joden waren onderwerp van felle discussies. Mijn dagen waren gevuld met overleg met vicaris Grasveld als verantwoordelijke op dat moment met afgevaardigden van alle betrokken partijen, van COC tot joodse leiders.

Een hoogtepunt in mijn werk was de uitvaart van Mgr. Möller met een directe tv-uitzending. In het ziekenhuis hadden we geregeld contact over zijn wensen en verlangens bij dit laatste moment van zijn aardse bestaan.

Het bisdom wens ik voor de toekomst veel wijsheid toe om te komen tot een open en oprechte voorlichting.

BLIKKEN TERUG

Susan Boukema-Koopman (1952)
*Hoofredacteur van het Bisdomblad
2003-2008 onder Mgr. Eijk*

Ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van het (heropgerichte) bisdom gingen we met achttien bussen naar Rome. Dat werd een onvergetelijke ervaring. Elke dag stond er een stuk in de Leeuwarder Courant, want een journalist reisde mee. Ik dicteerde elke dag een stukje aan één van de mensen, die op het bisdom waren achtergebleven. Zij zorgden ervoor dat het stuk op de website kwam. Verder reikte de techniek toen nog niet. Natuurlijk wijdden wij een compleet nummer van het Bisdomblad aan deze Rome-reis.

Daarnaast was het maken van het Eerste Communie-project voor mij persoonlijk het hoogtepunt.

Het Bisdomblad Spreek! is met de tijd meegegaan: veel beeld en weinig tekst. Ik hoop dat het blad eigentijds blijft, zichzelf blijft vernieuwen en een weergave biedt van geloven in ons bisdom.

Laetitia van der Lans (1965)
*Hoofredacteur van het Bisdomblad/
Spreek! 2009-2012 onder Mgr. De Korte*

Nooit zal ik vergeten hoe we begin 2010 avond aan avond met bisschop de Korte op bezoek gingen bij alle parochieverbanden. Voordat bisschop De Korte het toekomstbeleid definitief vaststelde wilde hij eerst zijn ideeën met alle parochies bespreken.

Eind 2010 besloot hij om de 81 zelfstandige parochies samen te voegen tot 19 grotere parochies. Dankzij deze gespreksronde werd die grote verandering breed gedragen.

Een ander bijzondere herinnering is het feit dat het bisdomblad na een opfrisbeurt verder ging als bisdommagazine Spreek!

Voor de toekomst wens ik Gods Zegen over al die eigenzinnige, zelfbewuste, nuchtere, daadkrachtige, gelovige noordelijke katholieken.

Sipke Draisma (1957)
*Hoofredacteur van Spreek!
2013-heden onder Mgr. De Korte*

Ik had een vliegende start bij het bisdom Groningen-Leeuwarden want uitgerekend op mijn eerste dag als perschef van het bisdom belde in alle vroegte pastoor Paul Verheijen mij op dat de St. Clemenskerk op Ameland in brand stond. Ik herinner me dat ik die eerste dag alleen maar omroepen en kranten te woord stond.

De relatie met de regionale en landelijke pers is over het algemeen heel goed. Dat kwam ook door de open houding waarmee Mgr. De Korte de media tegemoet trad.

Het is nu een spannende tijd voor ons allemaal op het bisdom: wie wordt de nieuwe bisschop? In elk geval staat de redactie van Spreek! klaar om zo gauw mogelijk een editie uit te brengen waarin de nieuwe bisschop zich kan voorstellen.

Mgr. Nierman op schoolbezoek, 1957

OPRICHTING BISDOM WAS EEN VERRASSING

In 1953 laat het Heilig Officie te Rome in een vertrouwelijk schrijven aan Mgr. Bernard Alfrink weten dat de Nederlandse bisdommen dringend aan een herverdeling toe zijn. Het is de bedoeling dat katholiek Groningen, Friesland, Drenthe en Overijssel samen een nieuw bisdom gaan vormen met de stad Groningen als bisschopszetel.

Tekst: Piet van der Schoof

Voor de Nederlandse bisschoppen komt het idee als een volslagen verrassing en zij willen zo'n ingrijpende maatregel dan ook het liefst voor zich uitschuiven. Er leven vele vragen. Wat zijn bij voorbeeld de motieven van het Vaticaan? De Heilige Congregatie antwoordt dat zij met de herstructurering de gelukkige ontwikkeling van het kerkelijk leven op het oog heeft. Daardoor kan de Kerk beter inspelen op allerlei kerkelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.

De Nederlandste bisschoppen zijn niet gebrand op het invoeren van een nieuwe kerkindeling en het Katholiek Sociaal Kerkelijk Instituut (KASKI) krijgt de opdracht om een onderzoek in te stellen. Maar als er een halfjaar verstreken is zonder dat er verdere noemenswaardige stappen zijn gezet, laat de internuntius weten dat er van uitstel niet langer sprake kan zijn. Alfrink reageert daarop met het naar voren brengen van een aantal bezwaren tegen het plan. Als de splitsing inderdaad ingevoerd wordt, zal Groningen de bisschopsstad zijn van een gebied waarvan de meeste katholieken in een ander gebied (Twente) wonen. In de drie noordelijke provincies wonen honderdduizend

katholieken, terwijl Overijssel bijna tweehonderdduizend katholieken telt.

Door het oprichten van een nieuw bisdom is bovendien het bouwen van nieuwe seminaries onvermijdelijk. Daarbij komt dat er meer priesters nodig zijn voor het vervullen van staffuncties. Die zijn dus niet voor de zielzorg inzetbaar, en dat nog wel in een situatie waarbij het aantal priesterroepingen waarschijnlijk zal teruglopen. Een extra financiële belasting voor de gelovigen is evenmin te vermijden. Tevens wijst Alfrink op de ongelukkig timing voor een herstructurering, want er heerst er onder katholieken nogal wat onrust, onzekerheid en verwarring. 1954 is immers ook het jaar waarin de bisschoppen het Mandement laten uitgaan, een herderlijk schrijven waarin zij katholieken waarschuwen tegen het samengaan met andersdenkenden. Het is dan ook beter om een tijdje te wachten. De drooglegging van de Zuiderzee lijkt een geschikter moment om een nieuw diocees op te richten.

Nogal onverwacht verschijnt op 16 juli 1955 de oprichtingsbulle van de nieuwe bisdommen. De drie noordelijke provincies en de

Noordoostpolder vormen voortaan een eigen bisdom. Het hernieuwde bisdom omvat 81 parochies en 95.876 gelovigen. De Groningse Martinuskerk wordt als kathedraal aangewezen. Op 2 februari 1956 treedt het uitvoeringsdecreet in werking en niet lang daarna laat Alfrink aan deken Piet Nierman, pastoor van Groningen weten dat hij de nieuwe bisschop zal zijn. Op 11 mei ontvangt hij de bisschopswijding.

Het is overigens niet de eerste keer dat er een bisdom Groningen tot stand komt. Dit gebeurde ook al in 1559. De eerste bisschop was de franciscaan Johan Knijff en de Martinikerk werd tot kathedraal verheven. Het bisdom omvatte toen alleen de tegenwoordige provincies Groningen en Drenthe, terwijl Friesland een apart bisdom vormde. Vanwege de Reformatie was dit bisdom geen lang leven beschoren. Bijna drie eeuwen later, in 1853 konden katholieken vaart zetten achter het herstel van de Kerk, maar daarbij lag een nieuw bisdom Groningen nog buiten het blikveld. Het Noorden viel onder het aartsbisdom Utrecht. Er moest opnieuw een eeuw verstrijken voordat de kaarten gunstig lagen voor de heroprichting van het bisdom Groningen.

Anna van der Wielen

blijf vooral de jeugd aanspreken

Voor veel oudere katholieken in ons bisdom is het jubileum '60 Jaar bisdom Groningen –Leeuwarden een mooi moment voor een terugblik. Zij maken immers deel uit van deze periode. Maar er is meer dan een verleden en heden. Zeker voor de jongere geloofsgenoten. Anna van der Wielen uit Coevorden en Alex van den Hende uit Groningen vertellen wat zij waarderen in de huidige Kerk van het Noorden en wat zij het bisdom voor de toekomst toewensen.

Anna van der Wielen (17) is in de H. Willibrordus parochie voornamelijk op de locatie Coevorden actief als acoliet en bij het jongerenwerk. De betrokkenheid en inspraak bij

kerkvieringen en jongerenactiviteiten spreken haar erg aan. Ook werkt de MBO-studente Marketing & Communicatie, zowel binnen als buiten haar parochie, graag samen met anderen. Dat samenwerken geeft haar veel plezier en ook voldoening.

Kijkend naar de toekomst hoopt Anna van harte, dat er wat betreft geloofsbeleving en jongerenactiviteiten sprake blijft van continuïteit. De enthousiaste vrijwilligster geeft daarbij zelf graag het goede voorbeeld. Haar deelname aan de Wereld Jongeren Dagen 2016 in Krakau leerde haar namelijk veel over zichzelf en de Poolse cultuur. Zij heeft er leuke en lieve vrienden bij gekregen.

Anna: 'De reis heeft mij in mijn geloof versterkt en geïnspireerd om door te gaan met wat ik in de Rooms-katholieke kerk in Coevorden doe. Wellicht ga ik in de toekomst meer doen dan ik nu doe. Ook het bezoek aan Auschwitz heeft grote indruk op mij gemaakt. Ik sta er nu vaker bij stil dat vrijheid niet vanzelfsprekend is. Wat betreft de geloofsbeleving en kerkelijke jongerenactiviteiten hoop ik dat die ook in de toekomst de jeugd blijven aanspreken. Het is in elk geval belangrijk dat deze activiteiten binnen en buiten het kerkgebouw plaatsvinden en aansluiten bij de maatschappelijke ontwikkelingen van de tijd waarin we leven.

Tekst: Jan Maassen

Alex van den Hende

betrek jongeren bij kerkelijke activiteiten

Alex van den Hende (17) is al jaren vrijwilliger in de Sint Franciscuskerk in de stad Groningen. Aanvankelijk als misdienaar en hulpje van zijn grootvader koster Louis Lukassen. Nu is hij in deze kerk en soms in de kathedraal acoliet en lector. Alex: 'Ik hoop na mijn examen gymnasium met de priesteropleiding te beginnen.'

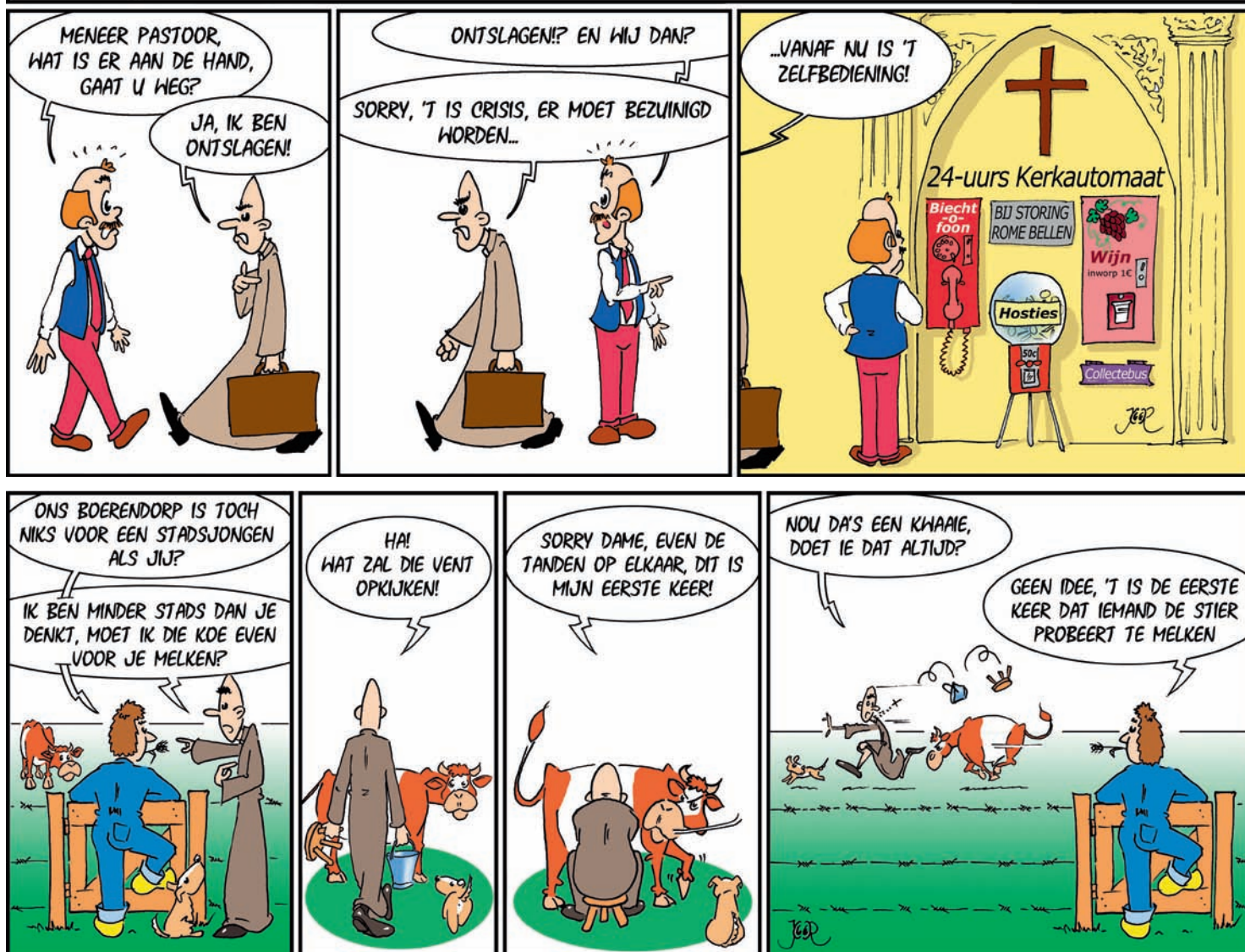
Als katholiek spreekt Alex het mysterie in de Eucharistieviering bijzonder aan. Evenals het gegeven dat alle symboliek in de kerk een betekenis heeft. Alex: 'Liturgie heeft voor mij veel aspecten. Op het ene moment is het heel rustig; op een ander moment komen er ineens veel indrukken op je af. Het is ook bijzonder dat je tijdens

een Eucharistieviering al je zintuigen gebruikt.' Alex is ervan overtuigd dat jongeren meer nadenken over geloofs- en levensvragen dan vaak wordt verondersteld. Ook tijdens de Wereld Jongeren Dagen (WJD) in Krakau heeft Alex dit ervaren. Er was respect voor het geloof, eerbied voor andere gewoonten en een intense sfeer van devotie. Alex: 'Stel je voor: met drie miljoen jongeren uit de hele wereld zing je samen het Credo. Een geweldig moment! Dan beleef je als katholiek dat je lid bent van een wereldkerk'.

Alex, een verre neef van Hans van den Hende, de bisschop van Rotterdam, hoopt dat de priesters de jongeren ook in de toekomst weten te bereiken

door hun interesse op te wekken. Alex: Essentieel is dat ze de jongeren bij het werk en de activiteiten van de kerk betrekken.

Alex van den Hende: 'Ik verwacht, dat de noordelijke katholieke kerk zeker toekomst heeft. Weliswaar op kleinere schaal, maar wel met een intensere geloofsbeleving. Anders gezegd met meer overtuigd katholieken dan puur 'consumerende' geloofsgenoten. Een Godshuis blijft daarbij nog altijd de basis, maar katholieken zullen ook elders samenkomen voor uitleg, verdieping en onderling contact. Want ook gezelligheid hoort volgens mij bij een goed functionerende geloofsgemeenschap!'

Colofon

5e jaargang
Nummer 4
Oktober 2016

Redactie:

Ilona Lesscher, Jan Maassen,
Piet van der Schoof, Agda Wachter,
Marlies Bosch, Sipke Draisma
(eind- en hoofdredactie)

Fotografie:

Marlies Bosch

Redactieadres:

Bisdom Groningen-Leeuwarden
Ubbo Emmiussingel 79
9711 BG Groningen
telefoon: 050-4065888
redactie@bisdomgl.nl
www.bisdomgl.nl

Vormgeving:

Rizzo Schouten

Opmaak en advertentie-exploitatie:

Mediapalet BV, Nijehaske
Telefoon: 0513-745020

Druk:

Veldhuis Media, Raalte

Abonnement:

SPREEK! Is een uitgave van het
bisdom Groningen-Leeuwarden en
verschijnt vijf maal per jaar.

Jaarabonnement: € 15,00

Een abonnement kan elk gewenst
moment ingaan en wordt automatisch
verlengd.

Abonnementenadministratie:

v.bouwman@bisdomgl.nl
tel. 050-4065888

ISSN 2213-8560

*Echt niet te bevatten!
Mogen wij u helpen bij het nadenken over het afscheid?*

Verzorging
van begrafenis
of crematie

Wij zijn 24 uur
per dag
bereikbaar.

050 - 52 55 980

Al vele jaren hebben wij ervaring
met de Rooms Katholieke
rituelen en gebruiken.

Bij ons staan traditie en
stijl voorop.

Waar u ook verzekerd bent,
wij staan voor u klaar.

**Een bordje eten elke dag is
voor heel veel kinderen niet
vanzelfsprekend!**

Missie Albanië: regelmatige hulp (via Don Henry Veldkamp).

Missie Cambodja: Opvang en scholing wees- en straatkinderen
(Pater Johan Visser s.d.b.).

Missie Congo: Scholing straat- en weeskinderen en hulp diverse
projecten v.d. armen (Pater Zwarthoed).

Missie India: scholing tribals (arme kinderen).

Missie Indonesië: scholing arme kinderen project Adinda.

Ethiopië: water- en scholingsprojecten en evangelisatie (via pastoor
Petros Berga vm. pastoor Edam).

Filippijnen: hulp armen via pt. Ab van Leeuwen svd.

En ... diverse kleine en grotere projecten via de Missie.

Gratis kwartaalfolder: - Al voor 5 euro helpt u een arm kind -

Info Stichting Missiewerk M.A.W.

Kantooradres: Waterhuizerweg 20, 9753 HR Haren/Groningen

Telefoon 050 534 04 52, ANBI-nummer 8061.81.291;

C.H. Kerstholt, projectcoördinator

Bank: NL 78 INGB 0005 7338 38

t.n.v. Stichting Missiewerk M.A.W.

Postbus 1180, 9701 BD Groningen

RAAD

DE ADMINISTRATIEVE DIENSTVERLENERS

Op basis van een scherp geprijsd abonnement
kunt u, als parochie, bij RAAD terecht
voor alle administratieve en
financieel-zakelijk aangelegenheden.

RAAD JOURE
S.T. Landman,
Westermarwei 1
8501 RA Joure
tel. (0513) 419 439
s.landman@planet.nl
www.raadjoure.nl

GEEF OM DE TOEKOMST

Het Grootseminarie Rolduc
blijft trouw werken aan de boodschap
van de Rooms-Katholieke Kerk.

Om deze boodschap uit te kunnen dragen
zijn goed opgeleide priesters nodig.

Met uw steun maakt de Paredis Stichting
nu en in de toekomst

de opleiding van priesters en diakens
in Rolduc mogelijk.

**Geef om de boodschap
steun de Paredis Stichting**

Vorming van priesters,
kandidaten voor het priesterschap
en permanent diaconaat

Correspondentieadres

Hoogstraat 7, 5954 AA Beesel

Telefoon: 077 - 4742012

E-mail: info@paredis.nl

Website: www.paredis.nl

Bankrelatie

ING: NL77INGB 0002818327

ABNAMRO: NL95ABNA0481960228

t.n.v.: Paredis Stichting

De Paredis Stichting is aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Trondheimweg 5
9723 TX Groningen

 noordlease
voor
iedereen

(050) 547 02 00

Duidelijk, Noordlease